

2018. július. 06. 10:15 · GAZDASÁG

Magukért, a szurkolókért vagy a hazáért? Miért járnak a vb-kre Ronaldóék?

szerző:
Dénes Ferenc

SPORT

A 2018-as futball-világ bajnokságról számos világsztár, köztük Cristiano Ronaldo és Lionel Messi már távozott. A futballszakemberek arra a kérdésre keresik a választ: miért esett ki a csapatuk. A sportközgazdász viszont azt kérdezi: mit kerestek ott egyáltalán?

A neoklasszikus sportközgazdaságtan azt állítja, hogy a hivatásos sportolók, így a professzionális labdarúgók mindent felülíró döntési változója a jövedelemük maximalizálása. Ehhez azt tételezi, hogy minden, a döntésüket érintő releváns információ birtokában vannak, és képesek ezeket az információkat racionálisan feldolgozni. Az alapmodell szerint a hivatásoslabdarúgó-státusz egy a szurkolókat kiszolgáló futballszervezettel kötött munkavállalói szerződésen nyugszik, de meghatározott feltételekkel (rögzített időpont, kompenzáció stb.) a futballisták kötelesek a nemzeti válogatott rendelkezésére is állni.

Rövid-, közép- és hosszútávú megfontolások

A játékosok jövedelme rövid távon (egy adott klubbal fennálló szerződés idején) alapvetően abból áll össze, hogy bért és különböző bónuszokat kapnak, illetve részesednek a csapat ajándéktárgyainak eladásából származó bevételekből. Másrészt az egyéni szponzorok, reklámozók fizetnek nekik díjakat. Középtávon (a szerződések lejártával, illetve annak megszakításával) a fenti bevételek kiegészülnek az igazolási, átigazolási díjakkal. Hosszú távon (a futballkarrier utáni időszakban) a futballisták igyekeznek a pályafutás alatt felhalmozott pénz-, kapcsolati és tudástőkéket hasznosítani, az abból származó lehetséges bevételeket maximalizálni. A rövid távú bevételek – továbbra is a neoklasszikus sportközgazdasági modell szigorú feltételei között maradván – alapvetően a játékos profittermelő képességétől függnek, attól, hogy a futballista pályán nyújtott teljesítményével és a szurkolókra gyakorolt hatásával mennyivel tud hozzájárulni a klub profitjához. A reklámbevételek sok minden más mellett alapvetően az ismertséghez és a népszerűséghez kapcsolódnak. A hosszú távú hatásoknál sokat számít a személyiség, egy adott közösség kultúrájába, értékrendjébe való betagozódás – nyilván az egyéni képességeken, üzleti érzéken és a szerencsén kívül.

A bevételeket a hivatásos sportolók összevetik a költségekkel és a kockázatokkal. Költség lehet például az elmaradt haszon, azaz elemzik, jobban élnének-e 60 éves korukban, ha a futballképességeiken kívüli kompetenciákat fejlesztették volna, összesen mennyi jövedelemre tettek volna szert, például ha 18 éves korban nem profi labdarúgók lettek volna, hanem elmentek volna burkolónak vagy könyvelőnek tanulni. Költségek lehetnek a felkészüléssel járó egyéni kiadások (személyi edző, speciális étrend, kúrák stb.), illetve a túlzott fizikai megterheléssel és a doppingolással járó egészségkárosodás kockázatainak és következményeinek kezelése.

Érdemes-e odatenniük magukat a válogatottban való?

A válogatottakra a klasszikus modell feltételei nem mindenben érvényesek, például a szövetségek nem profit-, hanem győzelemmaximalizálók – nem (feltétlenül) pénzt akarnak keresni, hanem világ bajnokok szeretnének lenni. Ugyanakkor a futballválogatottak versenyrendszere (világ bajnokság és Európa-bajnokság) a 2000-es évekre önálló üzleti terméké vált, a FIFA és az UEFA, ha nem is feltétlenül ugyanazokkal az eszközökkel, de az amerikai ligák mintájára menedzseli a válogatottak sorozatait. Ennek következménye, hogy jelentősen megnőtt a szurkolói, média- és szponzori érdeklődés ezen versenyek iránt, ennek logikus következményeként a nemzetközi, rajtuk keresztül a nemzeti szövetségek pénzbevétele. A sporttermék előállításához azonban kiváló munkaerőre is szükség van, meg kell tehát találni a módját, hogy a legnagyobb sztárok részt vegyenek és legjobb tudásukat adják a vb-n és az Eb-n.

A válogatott szereplés díjazására eltérő modellek léteznek. Azonban ma már minden számottevő nemzeti szövetség fizet a válogatottaknak mérkőzésekre bontva, vagy eredménytől függően, egy adott időszak végén pedig az elért pénzdíjakat osztják meg velük, jellemző a kettő valamilyen kombinációja. A futballistáknak kifizetett összegek a pénzdíjakkal arányosan nőttek, egy közepesen kereső játékos jövedelemportfóliójában akár számottevő is lehet a kézhez kapott pénz, tehát rövid távú bevételekhez hozzájárul a válogatottszerreplés. Szintén a kevésbé ismert játékosok számára lehet vonzó a „kiugrás” lehetősége, azaz a középtávú bevételek növelése új szerződések megkötésével. Nekik mindezért racionális „odatenniük” magukat a válogatottmérkőzéseken. Annál is inkább, mivel a közelmúltba a nemzetközi szövetségek kezelni tudták a válogatottbéli szereplés legfontosabb kockázatát, a sérülésből származó jövedelemkiesést. Például a 2018-as világ bajnokságon a FIFA a Club Protection Programme (CPP) keretében 138 millió dollárt különített el a felkészülés során, illetve az eseményen elszenvedett sérülések okán kieső jövedelmek kompenzálására (forrás: FIFA).

A nagy sztárok számára a pénzdíjak kevésbé vonzóak, mivel a keresmények az átlagnál jóval kisebb részét teszi ki a jövedelemüknek, és nem feltétlenül fedezik a rövidebb idejű pihenés, regeneráció és klubszezonra való felkészülés valós és eszmei költségeit. Annál inkább csábító számukra a világ bajnokság nyújtotta nyilvánosság, ami tovább növeli az ismertségüket és különösen a médiában való jelenlétüket, népszerűségüket. Márpedig a médiaérték-változásnak pontosan számolt euróra, dollárra lefordítható következménye van: becslések szerint Cristiano Ronaldo egyetlen posztja a nagy közösségi oldalakon 730 ezer dollár értéket generál, a nagy vetélytárs, Lionel Messié 558 ezer dollárt (forrás: a Dow Jones Media Grouphoz tartozó [Moneyish](#)). A világesemények tehát remek lehetőséget, másrészt a megkötött reklámszerződések alapján erőteljes kötelezettséget jelentenek számukra, hiszen a brutális szponzori bevételekért cserébe teljesíteniük kell: százmilliókhoz eljuttatni a reklámüzeneteket. A világ bajnoki, Eb-szerreplés a hosszú távú jövedelmekre is hatással van, a nemzeti hősök sok év múltán is pozitív képzetet kelt, ellenben az a sztár, aki cserbenhagyta népét, nem sok jóra számíthat saját földjén. A globális sztároknál ez utóbbiak kevésbé számítanak, ellenben sokuknak vannak befektetéseik, önálló márkanév alatt futó termékeik, amelyeknek jövőbeni megtérülését javíthatja vagy ronthatja az eseményeken róluk formálódó kép.

Morális és szociális dimenziók

Ha oldjuk a neoklasszikus sportközgazdasági modell szigorú feltételeit, és a sztárokról nem feltételezünk tökéletes informáltságot, sem hibátlan jövedelemmaximalizálást, akkor azt tételezhetjük, hogy a kiválóságok korlátozottan racionálisak, megelégednek egy számukra kíváncsatos és/vagy elfogadható jövedelemszinttel. A döntési függvényekbe a jövedelmi szempontok mellett morális, szociális dimenziók is beépülnek, mint például a hazaszeretet, egy közösség iránti elköteleződés. Nekem a világ bajnokság egyik legmegkapóbb története a francia válogatott 19 éves sztárja, Kylian Mbappé sztorija, aki a mérkőzések után járó díját más és más alapítványnak adja, a bónuszokat pedig a mozgássérült fiatalok sportolási lehetőségeit támogató Premier de Cordees alapítványnak. Ehhez persze az kell – és ez egyáltalán semmit sem von le a gesztus értékéből –, hogy az öt alkalmazó Paris Saint Germain évi 17,5 millió eurós fizetést adjon neki.

Akár a tökéletes, akár a korlátozott racionalitás modelljét is alkalmazzuk, a végeredmény az, hogy a futballüzlet arra ösztönzi a sztárokat, hogy legyenek jelen a nagy világeseményeken. Üzlet, moralitás, hazaszeretet nem feltétlenül mondanak ellent egymásnak, értelmezhetőek együtt, a győzelem, amely összekapcsolja azokat. Győzni magukért, a szurkolókért, a hazájukért.